

СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКІ ВІРУВАННЯ ПРО ПЛЯМИ НА МІСЯЦІ

Пlechko A.A.

старший викладач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету

На основі матеріалів польових досліджень у статті наведено фрагменти вірувань мешканців Середнього Полісся про плями на Місяці, зокрема пропонуються два варіанти міфу про братовбивство, що мають різне походження (родинно-побутовий міф та біблійний) та їх народне трактування.

Ключові слова: місяцеві плями, вірування, міф, братовбивство, Каїн, Авель, Бог, народна традиція, духовна культура, Середнє Полісся.

Based on the materials of field studies the article represents fragments of Middle Polissia inhabitants beliefs concerning the Moon spots. Two versions of the myth about the fratricide, each having its own origin (family and social as well as biblical), and their popular interpretation are suggested.

Key words: Moon spots, belief, myth, fratricide, Cain, Abel, God, traditions, spiritual culture, Middle Polissia.

Дослідження народних вірувань про предмети і явища неживої природи займають важливе місце у вивченні духовної культури народу. До сьогодні проблема збирання та накопичення інформації про традиційну народну культуру не втрачає актуальності, оскільки залишається цінним матеріалом для досліджень в різних галузях науки. Споконвіків людей вабила таємниця небесних світил, серед яких чи не наймістичнішим був і залишається Місяць, а надто плями на ньому. Здавнаці плями уяві людей пов'язувалися із міфом про *первісне братовбивство*, відображеним як у Біблії, так і в народних віруваннях та переказах про Каїна та Авеля. До теми плям на Місяці зверталися у своїх творах також письменники-класики української літератури М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко [7].

Актуальність дослідження нашої розвідки зумовлена відсутністю системного аналізу середньополіських вірувань про плями на Місяці. Мета розвідки – здійснити аналіз традиційних вірувань про *плями на Місяці* у духовній культурі Середнього Полісся.

Об'єктом нашого дослідження є традиційні уявлення про *місяцеві плями* у віруваннях поліщуків та їх тлумачення.

Предмет розвідки – номінація міфічних вірувань про плями на Місяці в середньополіському діалекті й традиційній культурі слов'ян.

Грунтовну розвідку щодо слов'янських вірувань про місяцеві плями зробили свого часу представники Московської етнолінгвістичної школи (МЕШ) [2], [9, 150-154]. Усі народні вірування слов'ян та тлумачення нічного небесного світила МЕШ об'єднала в тематичні групи, серед яких і *місяцеві плями*. На думку представників МЕШ, *місяцеві плями* в уявленнях слов'ян – це корова, коров'ячі кізязки (болг., макед., хорв.); слід від витирання рук (болг.); дівчина та парубок, що йшли по воду (болг., рос., укр. Волинь) [2, 460-461; 9, 150]; коваль (рос., півд.-слов.); циган (півд.-слов., сх.-слов.); грішники, що працювали у свято (польс.); ткачиха або швачка (болг., серб., чес., польс.); брати, братовбивство (сп.-слов.) [2, 462-465; 9, 151]; біблійні персонажі та святі (сх.-слов., польс.); ангел-диявол (укр., болг., серби); історичні постаті (рос., польс.) [2, 466-468; 9, 152]. У цих віруваннях простежуються також уявлення про причину попадання на Місяць усіх означених вище реалій.

Польські дослідження стереотипів народної культури, зокрема Місяця як небесного світила, трактують плями на Місяці так: «...w pełni można dostrzec plamy podobne do kształtów ludzi, którzy trzymają się za ręce. Niektórzy sądzą, że jest to grający (na skrzypcach lub lutni) św. Jerzy; inni twierdzą, że jest to Twardowski, diabeł trzymający ciało Twardowskiego na widłach, ciało Twardowskiego jest zawieszane do dnia sądu ostatecznego; to Kain i Abel, mężczyzna lub kobieta, którzy przebywają za karę, bo pracowali w święto. Za karę muszą tam pracować - chłop nosi na plecach chrust, roztrzasa gnój lub orze wołami, baba zaś piecze chleb» [11, 194-197].

Як бачимо, ні представники МЕШ, ні польські дослідники в описі вірувань про місяцеві плями не виокремлюють значення, якими наділяють описуване явище поліщуки, а фіксують слов'янські вірування загалом, і мова не йде саме про українські вірування. Ми ж пропонуємо матеріал, зібраний на українських теренах, до того ж, саме там, де, на думку сучасних дослідників і зароджувалася культура давніх українців – на Поліссі, чії говірки (ними фіксувалися українські вірування про Місяць), вважаються найстарішими українськими говірками, що збереглися до сьогодні в Україні й такими, що мають унікальний характер та значення для тих, хто вивчає українську культуру. Сучасний історик С. Плохій у своїй праці «Брама Європи» зауважує: «Лінгвістичні дані наводять на думку, що прабатьківщина слов'ян лежить у лісовій та лісостеповій зоні між Дніпром і Віслою, головним чином на Волині та прип'ятських болотах сучасної України» [8, 41].

Отже, традиційна культура українських вірувань, зокрема Середнього Полісся представлена іноді типовими зразками уявлень про плями на Місяці, що дає змогу їх групувати й типологізувати.

I група переказів – це уявлення про плями на Місяці як про відображення сюжету братовбивства, що проявилось на місяцевому ликові внаслідок якогось надприродного впливу або з Божої волі: *брат брата*

ко́ле та його́ варіанти: то брат брата заколо́ў да дэ́ржит' на м-е́с'ац'і; то брат брата не заколо́ў, а подна́ў на в-ілах; каза́ли, шо брат брата в-іла́м-і сколо́ў. (Гш); то так-е́ б-і два ч-елов-е́к-і йб-і в-іла, брат брата каза́л'і (Крс); йак мйе́с'ац, то диві́ліс'а, шо брат брата вб-іли оді́н одно́го на мо́р'і, на ка́м-е́н'і, заруба́ў, і воно́ похо́же на мйе́с'аце (Прж); то так брат брата ко́ле в-ілка́м-і отак-е́ воно́ одража́йе йак дв-е л'уде́и, оді́н б-е́дний, дру́г'і́ бага́тий. То на м-е́с'аце дво́х бо́руца, пока́зуе (Блк); йак д'ів-іца то в-і́дно, шо там шо́с' іе, шо то брат брата ко́ле на в-ілах (Кшн); то брат брата ко́ле (Прг); брат брата в-ілка́м-і сколо́ў, заколо́ў. Інши́й раз і зда́йеца в-і́дно два. С'е́но кла́л'і (Рдв); брат брата зар'іза́ў, пл'а́ми йак б-і́л'ша л'уді́на і ме́ниша (Бвс); брат брата сколо́ў в-ілка́м-і, зар'е́заў, шо́с' не поді́ліли (Лтк); на́че іко́на, удво́х на́че сто́я́т. Брат з бра́том посва́ріліс'а за жо́нку шо́с', брат бра́тову жо́нку по́л'уб-і́в і там б-і́ліс'а (Слц); там л'уде́й мо́жна побáчит, чу́ла шо брат брата ко́ле (Хрс); то брат брата сколо́ў за зéмл'у (Мжр); на молодіку́ два бра́ти, шо во́ні одне́ одно́го заколо́ли в-ілка́м-і (Мйс); схóже на бра́тоў, оді́н дру́гого сколо́ў в-ілка́м-і і йі́хн'е зобра́жен'а на м-і́с'ац'і. Так-е́ т'м-а́нен'к-е там іе, то брат брата ко́ле в-ілка́м-і (Срн); два бра́ти сколо́ли в-ілка́м-і оді́н одно́го і то на м-і́с'ац'і, чи за зéмл'у чи за шо́ сколо́ли і то́чно йак л'уді́на (Крч); на м-і́с'ац при́двйе́ца, брат брата ко́ле, гет' так-і́й д'а́д'ко і в-і́лк-і наста́віў, а то́й на́че впаў, в-ілка́м-і же́л'зніми, йак поў́ний гет' ві́дно (Кхр); ото ба́чите на м-і́с'ац'і два п-а́тна, так оце́ брат брата уб-і́ў, вз'я́ў на в-і́лк-і і в-ілка́м-і вгору́ його́ п-і́дн'а́ў (Дтк); то бра́ти оді́н одно́го коло́л'і в-ілка́м-і. Роска́зува́л'і, шо поспо́р-і́л'і бул'і (Чбн); йак ста́не поў́ний м-е́с'ац, то там іе два бра́ти. Оді́н брат заколо́ў дру́гого, бо в іе́дно́го бра́та не хва́тіло с'е́на. Дру́г-і́й брат про́сіў да вон не даў, да то́й пришо́ў так вз'а́т'. А то́й вз'я́ў да заколо́ў. Да брат брата заколо́ў за ви́язку с'е́на в-ілка́м-і (Брст); йак йа́сний м-е́с'ац да́ дй-і́са, то йак брат брата ісколо́ў (Брв); брат брата сколо́ў, бог зна́йе за шо, йа́кб-і кол'е оді́н

одного (Дрзд) . Оскільки у мові багатьох респондентів, коли вони переказують, грапляються назви суто поліських знарядь праці (сокира, вила) або коли в сюжет біблійної оповіді проникає суто український побутовий мотив братовбивства (за жінку приревнував, за землю тощо), то це дає підстави вважати, що ці вірування позначені впливом традиційної культури поліщуків, біблійний міф, частково втративши свою первісну основу, наче трансформувався у суто поліський народний переказ зі своїми, тутешніми реаліями, причинами та колоритом.

До **I групи** уявлень належить також переказ: *Була копа с'єна, брат ложіу, одін брат в-єрувау в Бога, а друг-ій не в-єрувау. Бог так дау, шо одін другому м-єшау робіт', одін іншому казäu: "Уйди, уйди". А друг-ій не слухау, а взіу та подніу брата на в-ілах на копу. Оце і в-ідображено на м-єс'аці (Вст). В окремих населених пунктах цей переказ до сьогодні зберігся лише частково, бо народна пам'ять уже втратила знання про причину цієї події: *Це коліс' брат брата сколоу в-ілкám-і. То вонó так-é йак розобраца абі і ње два брати. За шó сколоу н-е казál'і (Пщ).**

Подібний сюжет зустрічається здавна у віруваннях українців: *брат брата на вилах держить* [10, 9], *брат брата тримає на вилах* [1, 248], *брат брата на вилах держить* [5, 25]. Усі ці вірування подібні до зафіксованих у 54% населених пунктів Середнього Полісся.

Якщо у наведених зразках переказів лише описується сюжет братовбивства, то в наступному пояснюється ще й причина появи містичного зображення братовбивчої сцени, яким позначений місяцевий лик: *То брат брата кол'є. Бог подніу їйх, шоб всей м-ір бачіу (Срк); Казál'і це два брати. Одін одного сколоу'і. І Бог показуйе це на м-єс'аце. Там брат брата д'єржит' на в-ілах (Тх); Пойéхали по с'єно да шос' посперечаліс'а. Да це брат брата коле і Бог їйх покарау і зн'ау на м-єс'ац. То йак йасно – похоже, шо те лежіт', а те коле йозó (ЧВ); То брат брата заколоу сп-ісом, булі іменá, забула. Коліс'*

починалос' рожд'єствó, с'ваткуй рожд'єствó, а тод'і нóвий год і роб-іт' булó нел'з'á. А одін чолов-ік до нóвого году п-ішóу да в-ілкám-і гн'ій вик-ідáу з хл'івá і отó на нéб-і йак пудпóвна, чолов-ék стоїт' і в-ілкám-і когóс' коле. То Господ' показ áу, шоб л'уде бойáліс'а, скáзано од роздвá не прац'увáт' і на нéб-і це показано (РДУ); там два брати бíліс'а да њ показáло їйх на м-іс'аце (Рдн).

Деякі перекази мають ще й релігійно-дидактичне забарвлення, тобто мають певний виховний момент, настанову щось робити чи, навпаки, щось не робити, зокрема й через те, що так велів Бог: *То на роздвó кажут' не мóна в-ілкám-і н'ічóо брат', а рукám-і нос'іт', а брат на роздвó с'єно в-ілкám-і брау і настром-іу іншого брата, шо там мо спау (Рсн); На м-єс'аце хмáрк-і [пльям] то брат брата сколоу в-ілкám-і, така ненáв-іс'т'. Трéба вс'іх уважат' (Лзн).*

До **II групи** належать перекази, які відтворюють біблійний міф про Каїна та Авеля (23 % опитаних населених пунктів) і тим самим вказують на джерело цих переказів та свідчать про ступінь обізнаності респондентів зі Святим Письмом: *брат брата ўбиу, оцé теї на кол'інах стоїт' Áвел', а Кáйін йогó ўбиу. Л'уди кажут', шо в-ілкім-і (Жрб); Це брат брата заколоу і на в-ілах дєржит'. Коліс' Кáйін брата заколоу і Бог їйх на м-єс'ац подніу, шоб л'уди бáчили (Ігн); Йак пóуніи м-єс'ац, то так і в-ідно, шо брат брата дєржит' на в-ілах. Шос' так-é там ње. Йак ми с'в-ат'іл'і пáску, і м-єс'ац зойшóу, а вон так-ій червóни. Їа кажу "Д'єўк-і, д'єв-éца йак брат брата дєржит' на в-ілах". Коліс' брат брата уб-іу, так те ружіó і в-ідно. Брат брата сколоу, бо брат займáвса скотовóдством, а другóму зав-ідував і ўзау з р'євност'і уб-іу тогó. Дав Бóгу ов-éчку в жéртву, а Бог каже: "Зачém м-єн'і така жéртва, ти же уб-іу чолов-éка" (Пп); кажут', шо з м-єчém. Кáжут' там брат брата кол'є. Ав-эл' буу справ-едл'івим, вон óвци пас. А Кáйл на земл'є роб-іу, буу з'емл'єробом. Ну от пр'інєсл'і воні Господу жéртву. Господ' пр'ін'єбр'ог жéртву Кáйлоу. Ну Ав-эл'ову пр'ін'яу. Ну то теї ізáздрос'т'і,*

ненáв-íст' на брáта такá, і свóго брáта уб'íу. Це п-éрше брaтоуб'íвство. Госпóд' сказáу: "Кáйíл, Кáйíл, д'е твої брaт Ав-éл'?" А тої: "А откúда ýа знáйу! – Ну то знáй, шo бóд'еш ск-ítáл'цем по з'емл'ё". У п-íсáн'íтí так нaп-íсaно (Чрв); Брaтíу стoйáт' на пóуно́му м-éс'аце. В-íлкáм-í сколóу одíн дрúгого. То Кáйн Áвeл'á вбíвáйе (Чпв); брaт брáта заколóу, вонí мо Кáйн Áвeл' (Клш); то брaт брáта кóле, казáли то Кáйн Áвeл' (Мдв); то брaт брáта кóле, бо зрeвнуváу Кáййн Áвeл'á, одíн прин'íс чíсту жéртву, а дрúг-íй нечíсту, і тої зрeвнуváу і зар'íзáу брáта. Бог сказáу: íди, ýак хто тебé стрéне да вбíе, на тóму бóде грéх, а Кáййн пошóбу і н'íкóго не стрéу і Бог покaзáу це на м-éс'аце, шoб л'úде знáли і пам'ятáли (Дбв); Бог створíу св-ет, і створíу чeлoв-éкa, Одáмa і Йéву, вoн не родíвс'а. А Бог стздáу з прáху, з земл'ё і вдóнуу дyx і стáу чeлoв-éк з душóйу. Бог вигнáу з ráйa, бо вонí согр'еш-íл'í. Нарoдíла Кáййна і Áвeл'á. Áвeл' прин'íс жéртву в-íд шчíрогo сёрца, то́му Бог Áвeл'á жéртву прíйнáу, а Кáййн ýакý-нéбу́д' прин'íс ýакóй'íс' солóми і Бог не прíйнáу жéртву. Кáййн розгн'ёвaвс'а і вон заб'íу Áвeл'á і Бог на м-éс'ац' ýх, шo брaт брáта (Брст); брaтíу в-íб-íл'íтí Кáййн і Áвeл, то брaт брáта вб'íу, бо погн'íвaл'íсa, то був гoлoвoс'ёк ýак брaт брáта порубáу, на пóуний м-íс'ац' не д'íв-íсa (Лпк); ýак Бог створíу Áдáмa, а тод'í дав Йéву і зíвáв'лос'á двa сíна в Йéвi, пошлí на пóле, то ýдeн в-íрив в Бóгa, а дрúг-íй н'е і ýдeн дрúгого вбíу – то Кáййн і Áвeл'. Казáли, шo брaт брáта заколóу (Чдл); Ýак дóбрe св-íтíт'у, то вíдно хтoс' там сíдít' ýак двa брaтíу. Вонí б'íуцa, у нix спop. І л'úде пaн'íмáют' це. На м-íс'аце брaт брáта сколóу. То Кáййн і Áвeл' одíн в-íруйу́чий, а дрúгíй не такíй, і давáли вонí жéртву Бoгу. І Кáййн зoсёрдивс'а, шo Бог ýогó жéртву не прíйнáу і заколóу мeчóм брáта. Кáжут' брaт брáта на вíлax нóсит' (Яцк); то двa брaтíу Кáййн і Áвaл', бáт'кo пол'убíу однóгo брáта, а тої дрúг'íй зрeвновóу і вбíу брáта, зарубáу сок'ёроу і то на м-íс'аце.(Глн). Подíбнi перекази укрáйнцiв фíксувaлс'я дослiдникaми в рíзнi чaси [1, 247-248; 3, 369; 4, 424; 5, 26; 10, 7-9].

III група складає переказ, зафіксований під час нашої експедиції лише в одному населеному пункті. Зміст цього переказу пов'язує дві різні біблійні оповіді – про Каїна й Авеля та про Всесвітній потоп: *це на м-íс'ац'í зoбрaж-ён'íтíе брaт брáта кóле, за ковчéг шo по мóр'í плáвaло, одíн кáже: "Трéба помoгтíи ковчéг рoб-íт Нóйу, – а дрúг'íй кáже: – Не трéба помoгáт, ýа тебé закол-у". Одíн хот'íу помoгтíи, а дрúг'íй не розр'ешáу (Вшв).*

IV група – це переказ поліщуків, який твердить, що за обрисами плям на Місяці вгадується лик Божої Матері: *бувáло казáли, шo то Бóжa мáти чи aпóстoли, aлe бaгáто казáли, шo то Бóжa мáти з дитíно́йу бóл'шeн'к-е і мён'шeн'к-е (Япл). На жаль, серед 55 населених пунктів ми лише раз зустріли подібне тлумачення про Божу Матір.*

Отже, типологія середньополіських вірувань про місяцеві плями виглядає наступним чином:

I тип – вірування про братовбивство, що не пов'язуються із біблійною оповіддю про Каїна та Авеля, з-поміж яких розрізняються такі типи:

оповіді, яка частково описує біблійний мотив та позначена українською (поліською) культурною традицією;

оповіді, які не відображають повністю біблійний сюжет, але пояснюють причину появи плям на Місяці;

оповіді, що мають яскраве релігійно-дидактичне забарвлення і крім самого сюжету братовбивства, пропагують ті чи інші духовні та морально-етичні цінності або накладають заборони на певні дії, табу на місце і час для тих чи інших дій.

II тип – вірування поліщуків, що мають в основі біблійну оповідь про Каїна та Авеля й Боже покарання за братовбивство і які позначені певними середньополіськими нашаруваннями;

III тип – про Всесвітній потоп, Ноїв ковчег та перше братовбивство (змішування 2 біблійних міфів);

IV тип – про перебування на Місяці апостолів чи Божої Матері з Дитиною.

Лінгвістичний аспект дослідження по-

лягає у фіксації усталених словосполучень та парадигми дієслів щодо вірувань про плями на Місяці: *брат брата сколоу* (Гш, Пщ, Птп, Тх, Чпв, Рдв, Лтк, Лзн, Мжр, Срн, Яцк, Дрзд), *заколбу* (Вст, Ігн, Рдв, Клш, РдУ, Брст, Чдл), *ісколоу* (Брв), *кол'е* (Срк, Чрв, Блк, Дрзд), *коле* (Кшн, Прг, ЧВ, Мдв, Хрс, Вшв, Дбв, РдУ, Срн, Кхр), *колол'і* (Чбн), *сколобі* (Крч), *заколбулі* (Мйс), *зарубау* (Вст, Прж, Глн), *порубау* (Лпк), *зар'ізау* (Бвс, Дбв), *зар'езау* (Лтк), *убиу* (Жрб, Чдл, Глн), *уб'іу* (Птп, Дтк, Лпк), *уб'ілі* (Прж), *убиваіе* (Чпв), *настром'іу* (Рсн), *б'іліс'а* (Слц), *біліс'а* (Рдн), *біуца* (Яцк), *зревнувау* (Дбв), *зревновау* (Глн), *Бог поднау іх* (Ігн, Срк), *зн'ау на м'ес'ац* (ЧВ), *брат брата поднау на в'ілах* (Вст), *дєржит' на в'ілах* (Птп, Тх), *на вілах ності'* (Яцк), *брат з братом стоіат* (Слц), *тей на кол'інах стоіят'* (Жрб), *те лєжіт', а те коле* (ЧВ).

Гори і долини, які бачимо на Місяці у вигляді плям сприймаються поліщуками як *пл'амі* (Стр, Бвс, Срл, Птв); *хмарк'і* (Лзн); малюнок: *ізображєн'іе* (Вшв); *зображєн'а* (Срн); *намал'овано* (РБ), *п'атна* (Дтк), що нагадують обриси людей. Це можна спостерігати на конкретній фазі місяця: на повному (Птп, Чпв, Кхр, Брст, Лпк); на половині місяця (Стр); на молодіку (Мйс); на ясному (Брв). Подібні номінації зустрічаємо в інших джерелах: *пятна, пятно* [9, 150-151; 10, 7-9]; *плями* [3, 369].

Пояснюючи зміст своїх вірувань про плями на Місяці поліщуки розрізняють знаряддя вбивства: *вилки* (Вст-Птп, Тх, Чбн, Чпв-Кшн, Рдв, Лтк, Рсн, Лзн, Мйс, Срн, Крч, Кхр, Дтк, Брст); *меч* (Чрв, Яцк); *спис* (РдУ); *сокира* (Глн).

Розрізняють також і причини конфлікту: *суперечка* (Вст, Чбн, ЧВ, Срн); *сварка через жінку* (Слц), *за ковчег* (Вшв), *за землю* (Мжр, Крч); *здророці* (Птп, Чрв); *ревноці* (Птп, Дбв, Глн); *ненависть* (Чрв, Лзн); *бійка* (Слц, Рдн, Яцк); *гнів* (Брст, Лпк); *не поділили щось* (Лтк, Брст).

Спосіб потрапляння на Місяць міфічних персонажів поліщуки пояснюють тим, що *Бог підняв туди* (Ігн, Срк, Тх, ЧВ, Дбв, РдУ, Брс).

Причина потрапляння на Місяць – *за братовбивство* (Вст-Чрв, Прж-Рдв, Бвс-Мдв, Рсн, Лзн, Слц-Дбв, Мйс-Крч, Кхр, Дтк, Брст, Лпк-Дрзд) або як *нагорода Божій матері* (апостолам) (Япл).

Мета такого покарання – щоб бачили, пам'ятали та боялися люди на землі: *Бог іх на м'ес'ац поднау, шоб л'уди бачили* (Ігн); *Бог поднау іх, шоб всеу м'ір бачиу* (Срк); *бог показау це на м'ес'аце шоб л'уде зналі і паміяталі* (Дбв); *То Господ' показау шоб л'уде бойліс'а* (РдУ).

Досі у поліщуків існують заборони щодо *місяцевих плям*: не можна дивитись на місяць (Срд, Лпк); у Різдво не можна працювати вилками (Рсн); у Різдво та Новий рік не можна працювати (РдУ).

Водночас в деяких польських селах (Стр, Уст, Мкл, Срл, РБ, Обл, Птв, Млн, РжВ, Мрн, Мшв) ніяк не могли пояснити існування плям на Місяці. Частка цих населених пунктів серед усіх, де проведено дослідження, становить 20 %, що вказує на поступову деградацію цього культурного явища.

Отже, трактування *місяцевих плям* жителями Середнього Полісся дозволяє робити висновки, що збережені у пам'яті міфи, заборони та повчання щодо *місяцевих плям* становлять цілісну систему одного з явищ традиційної культури (вірування, пов'язані з Місяцем), що можна розглядати як культурний текст.

Список обстежених населених пунктів та їх скорочень:

Вст – Виступовичі Овруцького р-ну Житомирської області; Гш – Гошів Овруцького р-ну; Жрб – Журба (Невгоди) Овруцького р-ну; Ігн – Ігнатпіль Овруцького р-ну; Крс – Красилівка Овруцького р-ну; Пщ – Пішаниця Овруцького р-ну; Птп – Потаповичі Овруцького р-ну; Срк – Сорокопені Овруцького р-ну; Тх – Тхорин Овруцького р-ну; Чбн – Чабан Овруцького р-ну; Чрв – Черевки Овруцького р-ну; Стр – Стирти Черняхівського р-ну; Прж – с. Пиріжки Малинського р-ну; Чпв – Чоповичі Малинського р-ну; Блк – Білокоровичі Олевсько-

го р-ну; Кши – Кишин Олевського р-ну; Прг – Перга Олевського р-ну; Рдв – Радовель Олевського р-ну; Уст – Устинівка Олевського р-н; Бвс – Бовсуни Лугинського р-н; Лтк – Литкі Лугинського р-н; ЧВ – Червона Волока Лугинського р-н; Клш – Куліші Ємільчинського р-ну; Мдв – Медведове Ємільчинського р-ну; Мкл – Миколаївка Ємільчинського р-ну; Рсн – Рясне Ємільчинського р-ну; Срд – Середи Ємільчинського р-ну; Лзн – Лозниця Народицького р-ну; РБ – Рудня Базарська Народицького р-ну; Слц – Селець Народицького р-ну; Хрс – Христинівка Народицького р-ну; Мжр – Межирічка Радомишльського р-н; Вшв – Вишевичі Радомишльського р-ну; Дбв – Дубовик Радомишльського р-ну; Обл – Обліткі Радомишльського р-н; Птв – Потіївка Радомишльського р-н; Млн – Мелені Коростенського р-н; Мйс – Мойсіївка Коростенського р-ну; Рдн – Рудня Коростенського р-н; РДУ – Рудня Ушомирська Коростенського р-н; Срн – Сарновичі Коростенського р-ну; Крч – Курчиця Новоград-Волинського р-н; РжВ – Рижани Володарськ-Волинського р-н; Кхр – Кухарі Іванківського р-н Київська область; Мрн – Мар'янівка Поліського р-н Київська область; Дтк – Дитяткі Чорнобильського р-ну Київська область; Мшв – Машеве Чорнобильського р-ну (с. Лукаші Барашівського р-ну Київська область); Брст – Берестя Дубровицького району Рівненська область; Япл – Яполоть Костопільського району Рівненська область; Лпк – Липки Гощанського району Рівненська область; Чдл – Чудель Сарненського району Рівненська область; Яцк – Яцковичі Березнівського району Рів-

ненська область; Брв – Борове Рокитнянського району Рівненська область; Глн – Глинне Рокитнянського району Рівненська область; Дрзд – Дроздинь Рокитнянського району Рівненська область.

Список використаної літератури:

1. Булашев Георгій. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Космогонічні українські народні погляди та вірування. – К.: Довіра, 1993. – 412 с.
2. Гура А.В. Лунные пятна: способы конструирования мифологического текста // Славянский и балканский фольклор. Семантика и прагматика текста. – М., 2006. – С. 460-484.
3. Жайворонок 2006 – В Жайворонок. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. – Київ, 2006. – 703 с.
4. Зеленін Д.К. Восточнославянская этнография. Перев. с нем. К.Д. Цивинной.– Москва, 1991. – С.424.
5. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. Історично-релігійна монографія. – Київ, 1992. – 424 с.
6. Левкиевская Е.Е. Прагматика мифологического текста – Славянский и балканский фольклор. Семантика и прагматика текста. – М.: Индрик, 2006. –С. 155-159.
7. Плечко А. Місяць у традиційних уявленнях поліщуків та його номінація в середньополіських говірках//Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – 2010. – № 22(II). – С. 350-356.
8. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій; пер. з англ. Романа Клочка. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. – 249 с.
9. Славянские древности. Этнолингвистический словарь в 5 томах / Под общей ред. Н. И. Толстого. – Т.3. Д-П – М.: Международные отношения, 2004. – 704с.
10. Труды этнографическо-статистической экспедиции в западно-русский край. Материалы и исследования, собранные д. чл. П.П.Чубинским. –Т.1. – С.-Петербург, 1872. – 224 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/764424/>
11. Sownik stereotypow i symboli ludowych / Koncepcja calosci i redakcja J.Bartminski. – Т. 1. – З. 1. – Niebo. Swiatla niebieskie. Ogen. Kamienie – Lublin, 1996. – 439 s.